

EVALUAREA SCOLARA

DEFINIRE

Evaluarea este o componenta a procesului instructiv – educativ.

Evaluarea reprezinta totalitatea activitatilor prin care se colecteaza, organizeaza si interpreteaza datele obtinute în urma aplicarii unor tehnici, metode si instrumente de masurare, elaborate în conformitate cu obiectivele si tipul evaluarii, în functie de continutul si grupul de lucru vizat, în scopul emiterii unei judecati de valoare pe care se bazeaza o anumita decizie în plan educational.

În mod curent prin evaluare în invatamant se intelege actul didactic complex integrat întregului proces de invatamant care asigura evidentierea cantitatii cunostintelor dobandite si valoarea, nivelul performantelor si eficienta acestora la un moment dat oferind solutii de perfectionare a actului de predare-invatare.

Evaluarea are rolul de a masura si aprecia, în functie de obiective, eficienta procesului de predare – invatare, raportata la indeplinirea functiilor ei, la cerintele economice si culturale ale societatii contemporane. Sistemul de evaluare din invatamant vizeaza:

- Evaluarea obiectivelor curriculare si a strategiilor educationale utilizate în scopul rezolvării acestora.
- Evaluarea activitatii de predare-invatare, a strategiilor didactice si a metodelor de invatamant.
- Evaluarea nivelului structurilor psihice ale elevilor (cognitive, operationale, psihomotrice, atitudinal-valorice).
- Evaluarea performantelor profesionale.
- Evaluarea întregului sistem de invatamant.
- Informarea elevilor, a parintilor si a societatii cu privire la rezultatele obtinute si asupra cauzelor nerealizării obiectivelor curriculare propuse.
- Diversificarea metodelor si tehnicilor de evaluare, prin utilizarea unor procedee alternative.

A evalua înseamna deci a determina masura în care obiectivele programului de instruire au fost atinse precum si eficienta metodelor de predare-invatare folosite.

Termenul de evaluare scolara desemneaza actul prin care - referitor la o prestatie orala, scrisa sau practica - se formuleaza o judecata prin prisma unor criterii. Evaluarea si notarea scolara alcatuiesc o modalitate de codare numerica - insotita de aprecieri calitative - a rezultatelor obtinute de elevi, servindu-se de scara de la 1 la 10.

Prin evaluare se intelege masurarea si apreciere cantitativa a efectelor invatarii scolare.

Evaluarea este aplicabila în doua planuri:

1. cu referire la efectele invatarii
2. cu referire la însusi procesul instructiv-educativ

Primul plan vizeaza relatia profesor-elev: nivelul de pregatire a elevilor si evolutia acestuia în timp, în functie de posibilitatile lor reale de invatare prin raportare a performantelor obtinute de scoala la cele asteptate de societate.

Al doilea plan vizeaza autoestimarea profesorului, factorii de îndrumare si control ai invatamantului în vederea asigurării unei verificari sistematice si integrale a performantelor elevilor, a conceperii si realizării unui proces instructiv-educativ capabil sa cultive interesul ptr studiu al elevilor.

Verificarea si aprecierea cunostintelor dobandite de elevi în scoala detin o pondere însemnata în munca profesorului la clasa. Pe langa prezentarea metodelor de predare, pregatirea psihopedagogica trebuie sa include si familiarizarea cu tehnicile de examinare si notare.

Evaluarea reprezinta un act absolut necesar în procesul conducerii unei activitati în general si al luării deciziilor, în special. În procesul de invatamant, ea furnizeaza informatiile necesare reglării si ameliorării activitatii didactice de la o etapa la alta, prin adoptarea masurilor corespunzatoare situatiilor de instruire.

Evaluarea cuprinde descrierea calitativa si cantitativa a comportamentului, precum si emiteria unei judecati de valoare referitoare la dezirabilitatea acestui comportament, respectiv la concordanta dintre comportament si obiective.

În didactica, evaluarea poate fi definita ca activitatea profesorului cu ajutorul careia se realizeaza prelucrarea informatiilor obtinute prin verificare, în sensul întaririi, aprecierii si corectării cunostintelor, priceperilor si deprinderilor elevilor. Ea reprezinta un proces sistematic prin care profesorul încearca sa

determine gradul în care obiectivele educationale sunt atinse de către elevi, o operație care constă într-o judecată de valoare asupra rezultatelor școlare ale elevului.

ETAPE

Structura acțiunii de evaluare didactică include trei operații : MASURAREA, APRECIEREA și DECIZIA.

Măsurarea presupune aplicarea unor tehnici specifice pentru a cunoaște efectele acțiunii instructiv-educative și a obține date în perspectiva unui scop determinat. Exactitatea măsurii este condiționată de calitatea instrumentelor de măsură folosite și de modul cum sunt acestea aplicate.

Măsurarea presupune o determinare obiectivă prin surprinderea riguroasă a unor achiziții și nu implică emiterea unor judecăți de valoare.

Aprecierea sau evaluarea propriu-zisă constituie procesul de judecată de valoare a rezultatelor constatate, prin compararea acestora cu scopurile urmărite .Ea presupune și semnificația unui rezultat observabil sau măsurabil într-un cadru de referință axiologic.

Decizia reprezintă operația de evaluare care asigură prelungirea aprecierii într-o notă școlară, caracterizare, hotărâre, recomandare,etc. cu valoare de prognoză pedagogică.

Ea se realizează în raport cu anumite criterii pedagogice, spre exemplu :

- a) potențialul elevului, valorificat la maximum ;
- b) creșterea calitativă a activității didactice ;
- c) prin anticiparea corect-pozitivă, prin metamorfoza diagnozei în prognoză ;
- d) îndrumarea evaluatului prin termeni manageriali.

Aceste 3 momente sunt strans relateate între ele, fapt ce reiese și din *etapizarea* procesului evaluării, propusă de Tyler:

- definirea obiectivelor procesului de învățământ.
- crearea situațiilor de învățare care să permită elevilor achiziționarea comportamentelor preconizate prin obiective.
- selectarea metodelor și instrumentelor de evaluare necesare.
- desfășurarea procesului de măsurare a cunoștințelor achiziționate.
- evaluarea și interpretarea datelor obținute.
- concluzii și aprecieri diagnostice și prognostice

FUNCTII

Există o multitudine de clasificări ale funcțiilor evaluării, dar indiferent de tipul clasificării, funcțiile acțiunii de evaluare didactică au o dublă semnificație: cea socială și cea pedagogică.

O altă clasificare este aceea în funcție de implicarea ei la nivel de politică a educației:

1. Funcția de certificare a nivelului de pregătire a absolventului- asigură ameliorarea curriculumului și a proceselor de instruire;
2. Funcția de diagnoză- identifică dificultățile de învățare;
3. Funcția de prognoză- realizează predicția performanțelor și comportamentelor viitoare viitoare, în contextul pedagogic;
4. Funcția de apreciere- asigură creșterea eficienței proceselor de instruire;
5. Funcția de creștere a responsabilității profesorilor- duce la creșterea calității nivelului de pregătire asigurat elevilor;
6. Funcția de feed-back- duce la îmbunătățirea instruirii, predării și învățării;
7. Funcția de evidențiere a eficacității sistemului de învățământ- care se relevă în atât în nivelul de pregătire al elevilor, cât și competențele lor la intrarea în viața activă;
8. Funcția de formare la elevi a unei autoestimații corecte și pozitive- asigură creșterea implicării acestora în procesul de învățare;
9. Funcția de apreciere a performanțelor școlare (prin notare) și funcția de selecție (prin examene)
10. Funcția de eficientizare a proceselor de instruire (prin ameliorarea raporturilor dintre obiective-rezultate-resurse utilizate-calitatea proceselor de instruire).

Raportându-ne la derularea unei secvențe de învățare, sau prin relaționare la un ansamblu structurat de activități de formare, am putea discerne trei funcții ale evaluării:

1. verificarea sau identificarea achizițiilor școlare;

2. perfectionarea si regularizarea cailor de formare a indivizilor, identificarea celor mai lesnicioase si pertinente cai de instructie si de educatie;

3. sanctionarea sau recunoasterea sociala a schimbarilor operate asupra indivizilor aflati in formare.

Daca ne raportam la nivelul unei clase, este indicat sa tinem cont de trei functiuni ale evaluarii, ca repere principale pentru reglarea actiunilor educative:

1. orientarea deciziilor de natura pedagogica in vederea asigurarii unui progres armonios si continuu in dezvoltarea elevului, prin stabilirea celor mai bune cai de incorporare a cunostintelor si deprinderilor;

2. informarea elevilor si a parintilor asupra stadiului formarii si asupra progreselor actuale sau posibile;

3. stabilirea unei ierarhii, implicita sau explicita, prin atribuirea, in functie de rezultate, a unui loc sau rang valoric.

Coroborand nivelurile macro- si microsistemice, unde pot fi degajate obiective specifice, vom sugera 6 functii ale evaluarii:

1. de a constata daca o activitate instructiva s-a derulat ori a avut loc in conditii optime, o cunostinta a fost incorporata, o deprindere a fost achizitionata;

2. de informare a societatii, in diferite forme, privind stadiul si evolutia pregatirii populatiei scolare;

3. de diagnosticare a cauzelor care au condus la o slaba pregatire si la o eficienta scazuta a actiunilor educative;

4. de prognosticare a nevoilor si disponibilitatilor viitoare ale elevilor sau ale institutiilor de invatamant;

5. de decizie asupra pozitiei sau asupra integrarii unui elev intr-o ierarhie sau intr-o forma ori un nivel al pregatirii sale;

6. pedagogica, in perspectiva elevului (stimulativa, de intarire a rezultatelor, formarea de abilitatii, de constientizare a posibilitatilor, de orientare scolara si profesionala) si in perspectiva profesorului (pentru a sti ce a facut si ce are de realizat in continuare).

Functiile evaluarii apar si se actualizeaza diferentiat. Toate functiile invocate se pot intrezari, mai mult sau mai putin, in toate situatiile de evaluare. De pilda, dupa sistemul de referinta, un examen poate dobandi mai multe functii, plecand de la intentiile diverse ale:

- profesorilor, de a controla achizitiile scolare la inceputul unui ciclu scolar, de a decide asupra promovarii;

- elevilor, de a lua cunostinta de reusitele si progresele lor;

- parintilor, de a se informa asupra directiilor de dezvoltare a copiilor, in scopul de a-i orienta scolar si profesional in cunostinta de cauza;

- directorilor de scoli, de a controla profesorii, plecand de la standardele asupra carora s-a cazut de acord, de a identifica scaderi in activitatea scolii;

- societatii, de a se informa asupra modificarilor aparute in cerintele si dezideratele tinerei generatii.

Evaluarea are o valoare motivationala; dorinta de succes, respectiv teama de esec sunt imbolduri importante in invatare. Succesul sistematic inscrie motivatia invatarii pe o spirala ascendenta in timp ce esecul poate duce la " demotivare".

In concluzie, se poate aprecia ca, principalele atributii ale evaluarii constau in masurarea eficientei si autoreglarea procesului de invatamant, profesorii putand controla achizitiile scolare, elevii luand cunostinta de reusitele si progresele lor, iar comunitatea de a se informa asupra directiei in care evolueaza scoala si orientarii tinerei generatii. In acest sens, se vorbeste despre evaluarea eficientei invatamantului, dar este la fel de necesar, sa fie asigurata eficienta evaluarii. Acest ultim aspect are o importanta deosebita, deoarece el poate fi cel mai elocvent confirmat prin trecerea de la control/evaluare la autocontrol/autoevaluare, ceea ce sustine in plan mai larg trecerea de la determinare si tutela la o autodeterminare motivata permanent.

FORME

Dupa criteriul obiectivitatii si al gradului de certitudine, se disting urmatoarele evaluari:

- *evaluarea subiectiva*, care se caracterizeaza prin apelul la intuitia profesorului;
- *evaluarea obiectiva*, se caracterizeaza prin folosirea unor tehnici speciale de masurare a unor trasaturi, a unei prestatii, a unei experiente;

Dupa criteriul scopului si al frecventei in utilizare distingem:

Evaluarea initiala, prin care se stabileste nivelul de pregatire al elevului la inceputul unei perioade sau etape de lucru, la inceputul unei teme mari, capitol, precum si conditiile in care acesta se poate integra in programul de instruire.

Evaluarea continua (formativa), presupune verificarea permanenta a rezultatelor, pe tot parcursul procesului de instruire, de obicei operandu-se pe secvente mici. Trecerea la secventa urmatoare se realizeaza numai dupa ce se cunoaste modul de desfasurare si eficienta educationala a secventei evaluate, rezultatele obtinute de elevi, prin adoptarea de masuri de ameliorare privind procesul de invatare si performantele unor elevi.

Evaluarea sumativa, cumulativa sau de bilant, se realizeaza la finele unei etape de instruire, la finele studierii unei teme, al unui capitol si, periodic, la sfarsitul semestrelor, al anului scolar, al ciclului de scolarizare prin conceperea unor subiecte cuprinzatoare care sa acopere intreaga arie tematica abordata.

In aplicarea acestor forme de evaluare, se realizeaza compararea rezultatelor constatate cu nivelul celor inregistrate la inceputul etapei de instruire.

STRATEGII

Strategiile de evaluare reprezintă modalitățile sau tipurile specifice de integrare a operațiilor de măsurare-apreciere-decizie în activitatea didactică/educativă, integrare realizabilă la diferite intervale de timp scurt, mediu și lung și în sensul îndeplinirii unor funcții pedagogice specifice.

Fiind un proces multidimensional, se pot identifica, în functie de criteriile alese, mai multe strategii/tipuri de evaluare:

1. Din punct de vedere al situatiilor de evaluare, putem identifica doua strategii :

- ◆ *evaluare realizata în circumstante obisnuite*, bazata pe observarea activitatii elevilor;
- ◆ *evaluare specifica, realizata în conditii special create* ce presupune elaborarea si aplicarea unor probe, partenerii angajati în proces fiind contienti de importanta demersurilor de verificare si apreciere întreprinse;

2. Dupa accentul pus pe proces sau pe sistem:

- ◆ *evaluarea de proces* – se refera la performantele elevilor;
- ◆ *evaluarea de sistem* – accentul se pune pe sistemul în care se desfasoara procesul de învățământ;

3. Dupa functia dominanta îndeplinita, putem identifica doua strategii:

- *evaluare diagnostica* (se realizeaza o diagnoza descriptiva ce consta în localizarea lacunelor si erorilor în cunostinte si abilitati dar si a “punctelor forte” si o diagnoza etiologica care releva cauzele care au generat neajunsurile constatate);

- *evaluare predictiva* prin care se urmareste prognozarea gradului în care elevii vor putea sa raspunda pe viitor unui program de instruire;

4. Dupa modul în care se integreaza în desfasurarea procesului didactic, putem identifica trei strategii:

- *evaluare initiala*, realizata la începutul demersurilor instructiv-educative, pentru a stabili nivelul la care se situeaza elevii;

- *evaluare formativa*, care însotete întregul parcurs didactic, organizând verificari sistematice în rândul tuturor elevilor din toata materia;

- *evaluarea sumativa*, care se realizeaza de obicei, la sfârșitul unei perioade mai lungi de instruire;

5. Dupa autorul care efectueaza evaluarea, putem identifica trei strategii:

- *evaluare interna*, întreprinsa de aceeasi persoana/institutie care este direct implicata si a condus activitatea de învățare (de exemplu, învățatorul sau profesorul clasei);

- *evaluarea externa*, realizata de o alta persoana/institutie, alta decât cea care a asigurat derularea predării si învățării;

- *autoevaluare*, efectuata de subiectul însusi asupra propriului progres;

6. Nu este mai puțin importantă nici departajarea ce se face între:

- *evaluarea preponderent pedagogică*, vizând în esență ceea ce subiecții au asimilat, ceea ce știu să facă și ce capacități și trăsături și-au format;
- *evaluarea preponderent psihologică*, privind funcțiile psihice implicate în activitatea de învățare. Evaluările psihologice vizează aptitudinea subiectului de a învăța, adică ceea ce poate să facă;

7. După obiectul evaluării:

- evaluarea *procesului de învățare* (atât a achizițiilor cât și a procesului în sine);
- evaluarea *performanțelor* (realizate individual, în grup sau de către grup);
- evaluarea a ceea ce s-a învățat *în școală* sau a ceea ce s-a învățat *în afara școlii*;

8. După domeniu:

- ◆ evaluarea în domeniul *psihomotor* (capacități, aptitudini, deprinderi);
- ◆ evaluarea în domeniul *socio-afectiv* (atitudini);
- ◆ evaluarea în domeniul *cognitiv* (cunoștințe);

9. După modul în care pot sau nu pot fi cuantificate rezultatele:

- ◆ evaluare *cantitativă* – rezultatele sunt cuantificabile în funcție de un punctaj;
- ◆ evaluare *calitativă* – la care rezultatele nu pot fi măsurate prin cuantificare;

În cele ce urmează vom prezenta, celor mai vehiculate strategii de evaluare, respectiv:

Evaluarea inițială

Evaluarea continuă

Evaluarea sumativă (periodică sau finală)

Evaluarea inițială se efectuează la începutul unui program de instruire. Ea permite să se prevadă șansele de succes ale programului. Profesorul poate să verifice punctele forte și punctele slabe ale elevilor în scopul optimizării nivelului de pregătire de la care pornesc și a gradului în care stăpânesc cunoștințele și abilitățile necesare asimilării conținutului etapei care urmează, constituie o condiție hotărâtoare pentru reușita activității didactice. Această strategie își propune să identifice sensibilitatea și potențialul cognitiv al elevilor „ceea ce influențează cel mai mult învățarea sunt cunoștințele pe care elevul le posedă”.

Datele obținute prin evaluările inițiale oferă profesorului posibilitatea de a-și alege modul cel mai adecvat de predare a noului conținut, dar și de a gândi modalități de instruire diferențiată.

Evaluarea predictivă poate fi considerată o strategie psihopedagogică distinctă deoarece poate fi desfășurată nu numai la începutul anului, ci și la mijlocul sau sfârșitul lui, atât înaintea unei teme, cât și în orice moment al ei. Pe de altă parte, această strategie nu se limitează la testarea cunoștințelor elevilor deoarece își propune, de cele mai multe ori, și evidențierea unor priceperi și aptitudini.

Evaluarea inițială este utilă pentru refacerea sau remedierea unei stări de fapt, pentru aplicarea unui scurt program de recuperare sau de refacere a noțiunilor fundamentale ce vor fi implicate în susținerea învățării următoare, pentru a omogeniza, într-un fel, fondul de cunoștințe și abilități indispensabile unui nou proces.

Evaluarea continuă, cunoscută și sub numele de *evaluare formativă* sau *de progres*, se aplică pe tot parcursul desfășurării procesului de învățământ. Se bucură de prioritate deoarece vine în sprijinul menținerii unui flux evaluativ continuu, ce urmărește să asigure un progres punctual și continuu.

Practicarea acestui tip de evaluare pornește de la divizarea materiei (disciplinei) în unități, adică în părți bine definite ale conținutului dat. Pentru fiecare unitate sunt stabilite obiectivele specifice, de la nivelurile cele mai inferioare, însușirea de termeni și date factuale necesare, până la nivelul mai abstract al noțiunilor, cele ale aplicării principiilor și analizei enunțurilor teoretice. Astfel, prin utilizarea unor probe sau teste de diagnostic, formative și de progres, adecvate, administrate la sfârșitul fiecărei unități parcurse, se poate determina dacă fiecare elev a ajuns să-și însușească materia corespunzătoare. După cum se poate constata, evaluarea formativă se orientează după obiective și conținuturi, după standarde constituite pe aceste elemente, fiind o evaluare criterială.

Scopul acestei evaluări este să furnizeze profesorului și elevului un feed-back despre gradul de stăpânire a materiei și despre dificultățile întâmpinate sau cu alte cuvinte, unde se situează rezultatele parțiale față de cele finale proiectate. Acest control poate conduce la reluarea explicației, la modificarea unor elemente ale demersului didactic sau la organizarea unor programe de recuperare. Funcțiile pe care le îndeplinește evaluarea continuă sunt cele de diagnosticare și ameliorare a procesului instructiv-educativ. Evaluarea continuă se constituie astfel într-un mijloc de prevenire a situațiilor de eșec școlar.

Propunându-și să depisteze dificultățile pe care le întâmpină fiecare elev în învățare, potențialul acestora de a-și optimiza activitatea, evaluarea continuă presupune o activitate laborioasă, care ar avea patru etape:

- măsurarea rezultatelor și constatarea greșelilor și lacunelor
- diagnosticarea procesului, adică „relevarea deficiențelor întâmpinate de fiecare elev sau grupe de elevi”
- structurarea unor procedee prin care pot fi remediate greșelile
- măsurarea efectelor procedeelelor utilizate în vederea depășirii greutăților întâmpinate în asimilarea cunoștințelor sau în formarea unor deprinderi.

Întrucât evaluarea continuă nu vizează sancționarea rezultatelor slabe ale elevilor, ci evidențierea rezultatelor bune, oricât de mici ar fi progresele înregistrate, ea contribuie la modificarea relațiilor profesor-elev. Se știe că, în general, actul evaluării provoacă tensiuni, anxietate, conflict, competitivitate și o accentuare a motivației extrinseci.

Orientându-se către măsurarea progreselor fiecărui elev și către depistarea deficiențelor ori lacunelor în învățare, precum și sprijinirea diferențiată a elevilor, profesorul poate face din evaluare un moment mai puțin stresant, care îl ajută pe elev să se cunoască mai bine, să-și autoevalueze performanțele și să-și fixeze în mod realist obiectivele.

Extrem de util devine acest tip de evaluare și pentru profesor. Și acesta beneficiază de o informație inversă imediată și în permanență despre pertinenta și performanțele demersului său didactic, despre eficacitatea procedurilor aplicate. Prin interogațiile adresate elevilor, prin interogațiile adresate elevilor, prin exerciții scurte impuse, își poate da seama cu ușurință despre continuitatea și coerența învățării, poate detecta dificultăți, confuzii, greșeli, intervenind imediat pentru ameliorarea situației.

În altă ordine de idei, profesorul poate chiar să modifice cursul predării, să ajungă la diagnosticări fine, ceea ce-i conferă posibilitatea unor tratări diferențiate a elevilor, ținând seama de nevoile fiecăruia, una din premisele esențiale prevenirii insuccesului la elevi.

În concluzie, se poate spune că, prin specificul ei, evaluarea formativă este o evaluare centrată pe procese, destinată rectificării, reajustării și adaptării acestora, ameliorării și optimizării, reglării și autoreglării învățării și predării. În felul acesta, cum de altfel și numele îi spune, îndeplinește o funcție formativă de rafinare și dezvoltare a potențialului de învățare, dar și a celui de predare, de formare sau dezvoltare propriu-zis a proceselor.

Urmând principiul feed-back-ului, tehnicile de evaluare formativă sunt, deci, de natură a contribui la organizarea condițiilor de reușită a învățării, înscriindu-se în logica unei pedagogii a reușitei unui cât mai mare număr de elevi.

Evaluarea sumativă (periodică sau finală) este o evaluare de bilanț al instruirii, care intervine la sfârșitul parcurgerii unui ansamblu de sarcini de învățare ce constituie un tot unitar, corespunzător, de explu unei programe, unei părți mai mari din programă, sau indică rezultatele obținute la sfârșitul unei perioade de învățare- semestru, an școlar, ciclul de studii, stadiu de ucenicie.

Acest tip de evaluare evidențiază finalul, efectul terminal rezultat de pe urma învățării parcurse și nu cum s-a ajuns la acest produs. Este, deci, o evaluare centrată pe rezultate globale, de bilanț al învățării, ea cuprinde momente ale evoluției.

Intervenind după perioade mai lungi de timp, acest tip de evaluare nu mai oferă ameliorarea în timp a rezultatelor școlare ale elevului și de aceea exercită în principal funcția de constatare a rezultatelor și de clasificare a elevilor. În contextul actual al structurării anului școlar pe cele două semestre și al realizării Programului de reformă a evaluării rezultatelor școlare, evaluării sumative îi este consacrată o perioadă compactă de trei săptămâni la sfârșitul fiecărui semestru. Obiectivele activităților desfășurate în această perioadă pot fi:

- verificarea realizării principalelor obiective curriculare
- recapitularea, sistematizarea și consolidarea materiei parcurse
- ameliorarea rezultatelor învățării
- stabilirea unui program suplimentar de instruire pentru elevii cu rezultate slabe

În legătură cu aceste obiective se impun două observații:

- în primul rând, constatăm că o parte dintre obiectivele evaluării continue (formative) sunt reluate și în cadrul evaluărilor finale, numai că ele sunt mai greu de realizat în practică, deoarece materia supusă evaluării are un volum considerabil și nu pot fi detectate toate locurile elevilor. Iar în acea perioadă destul

de mare, după momentul învățării și, în consecință, ameliorarea rezultatelor se realizează într-o mai mică măsură.

- în al doilea rând, constatăm că cele trei săptămâni de evaluare nu trebuie confundate cu o „minisesiune” de examene. În această perioadă se vor realiza și recapitulări, sistematizări ale materiei, care vor permite elevului să se concentreze asupra aspectelor esențiale ale conținuturilor parcurse, asupra conceptelor-cheie și a exercițiilor obligatorii, pregătindu-se astfel pentru probele de evaluare sumativă care urmează recapitulării.

În mod practic, evaluarea sumativă este utilizată pentru a furniza informații de tip bilanț, în vederea:

- diagnosticării într-o formă globală, a realizării obiectivelor generale (sau terminale) ale unei programe (sau părți ale programei), a rezultatelor înregistrate de elevi la sfârșitul unei perioade de învățare în raport cu așteptările sau obiectivele fixate inițial
- certificării sau recunoașterii atingerii unui nivel de pregătire, îndeplinirii unei învățări până la sfârșit, dobândirii unor competențe
- adoptării unei decizii legate de promovarea/nepromovarea, acceptarea/respingerea, acordarea unei diplome, etc.
- stabilirii unei diferențieri sau ierarhizări (clasificări) între elevi
- confirmării infirmării eficienței prestației profesorilor, a unor strategii utilizate, a valorii unor programe, manuale școlare și suporturi didactice

Ca bilanț al instruirii, evaluarea sumativă se încheie cu atribuirea unei note sau a unui calificativ, ori a unui certificat, diplome. Notele obținute pe baza examinării de sfârșit de programă, sau de semestru, ori de an școlar au, indiscutabil, o valoare mai mare decât notele obținute pe parcurs, tocmai că sunt expresia unui rezultat global care sintetizează efectele unui efort mai îndelungat.

Principala critică care se aduce acestui tip de evaluare se referă la faptul că este o procedură care vine mult mai târziu ca să mai poată influența cu ceva ameliorarea rezultatelor și refacerea procesului deja parcurs. Dar, poate oferi învățăminte pentru desfășurarea unor viitoare activități didactice. De asemenea, este însoțită de stări de anxietate, de stres, de teamă.

METODE DE EVALUARE

Metoda de evaluare este o cale prin care profesorul oferă elevilor posibilitatea de a demonstra nivelul de stăpânire a cunoștințelor, de formare a diferitelor capacități testate prin utilizarea unei diversități de instrumente adecvate obiectivului de evaluare propus.

Metodele pot fi grupate în 2 mari categorii:

1. *Metodele tradiționale*
2. *Metode complementare*

Metodele tradiționale de evaluare au căpătat această denumire datorită consacării lor în timp. Din această categorie fac parte:

- Probele orale
- Probele scrise
- Probele practice

Verificarea orală constă în realizarea unei conversații prin care profesorul urmărește identificarea cantității și calității instrucției. Conversația poate fi individuală, frontală sau combinată. Avantajele constau în aceea că se realizează o comunicare deplină între profesor și clasa de elevi, iar feedback-ul este mult mai rapid. Metoda favorizează dezvoltarea capacităților de exprimare ale elevilor. De multe ori însă obiectivitatea ascultării orale este periclitată, datorită intervenției unei multitudini de variabile: starea de moment a educatorului, gradul diferit de dificultate a întrebărilor puse, starea psihică a evaluaților etc. în același timp, nu toți elevii pot fi verificați, ascultarea fiind realizată prin sondaj.

Verificarea scrisă apelează la anumite suporturi scrise, concretizate în lucrări de control sau teze. Elevii au șansa să-și prezinte achizițiile educației fără intervenția profesorului, în absența unui contact direct cu acesta. Anonimatul lucrării, ușor de realizat, îngăduie o diminuare a subiectivității profesorului. Ca avantaje, mai consemnăm posibilitatea verificării unui număr relativ mare de elevi într-un interval de timp determinat raportarea rezultatelor la un criteriu unic de validare constituit din conținutul lucrării scrise, avantajarea unor elevi timizi sau care se exprimă defectuos pe cale orală etc. Verificarea scrisă implică feedback mai slab, în sensul că unele erori sau neîmpliniri nu pot fi eliminate operativ, prin

interventia profesorului. Cum este si firesc, ambele variante de verificare se cer a fi desfasurate oportun si optim de catre profesori.

Probele practice presupun aplicarea cunostintelor teoretice insusite precum si deprinderilor si priceperilor anterior formate. Concret, este vorba despre confectionarea unor obiecte sau aparate, executarea unor experimente de laborator, harti, observatii microscopice, discutii, realizarea unor exercitii fizice etc.

Metodele tradiționale de evaluare trebuie concepute ca realizând un echilibru între probele orale, scrise și cele practice.

Preocuparea continuă a practicienilor din domeniul educației de a găsi și valorifica noi tehnici și proceduri de evaluare, mai ales pentru măsurarea acelor obiective aparținând domeniului afectiv, mai greu cuantificabile prin metodele clasice de evaluare, s-au concretizat în identificarea și utilizarea unor metode de evaluare care pot reprezenta o alternativă viabilă la formulele evaluative tradiționale, fiind complementare acestora.

Metode complementare (moderne de evaluare), al căror potențial formativ susține individualizarea actului educațional prin sprijinul acordat elevului, sunt:

- observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor
- referatul
- investigația
- proiectul
- portofoliul
- autoevaluarea.

Observarea sistematică a comportamentului elevilor în timpul activității didactice este o tehnică de evaluare care furnizează profesorului o serie de informații utile, diverse și complete, greu de obținut astfel prin intermediul metodelor de evaluare tradiționale.

- fișa de evaluare (calitativă)
- scara de clasificare
- lista de control/verificare

Aceste instrumente se utilizează pentru evaluarea procesului, cât și a produselor realizate de elevi. Acest tip de observație participativă practică de profesor, utilizând cele trei modalități menționate este în esență subiectivă, dar poate să-și sporească gradul de obiectivitate dacă se concentrează atenția asupra modului de elaborare și utilizare a instrumentelor.

Fișa de evaluare este completată de către profesor, în ea înregistrându-se date factuale despre evenimentele cele mai importante pe care profesorul le identifică în comportamentul sau în modul de acțiune al elevilor săi (fapte remarcabile, probleme comportamentale, evidențierea unor aptitudini deosebite într-un domeniu sau altul). La aceasta se adaugă interpretările profesorului asupra celor întâmplate, permițându-I acestuia să surprindă modelul comportamental al elevilor săi.

Puncte forte:

- elimină stresul
- nu depend de capacitatea de comunicare a elevului cu profesorul

Puncte slabe:

- consumă timp
- observațiile nu au o cotă ridicată de obiectivitate

Scara de clasificare- însumează un set de caracteristici (comportamente) ce trebuie auzuse evaluării, însoțit de un anumit tip de scară, de obicei scara Likert. Potrivit acestui tip de scară, elevului îi sunt prezentate un număr de enunțuri în raport de care aceasta trebuie să manifeste acordul sau dezacordul, discriminând între 5 trepte :

- puternic acord
- acord
- indecis (neutru)
- dezacord
- puternic dezacord

Secretul construirii unui asemenea scări îl constituie redactarea unui bun enunț la care elevul să poată răspunde.

Prin intermediul scării de clasificare se identifică profesorului frecvența cu care apare un anumit comportament : Scările de clasificare pot fi : numerice, grafice, descriptive. Datele colectate se rezumă la un număr limitat de comportamente, de aceea este necesară utilizarea repetată.

Lista de control/ verificare, deși pare asemănătoare cu Scara de clasificare ca manieră de structurare (un set de enunțuri, caracteristici, comportamente etc.) se deosebește de aceasta prin faptul că prin intermediul ei doar se constată prezența sau absența unei caracteristici, comportamente etc. fără a emite o judecată de valoare oricât de simplă.

Un avantaj al Listei de control este acela că se elaborează relativ ușor, fiind și simplu de aplicat elevilor.

În Listele de control se recomandă :

- completarea informațiilor asupra comportamentului elevului în timpul activităților didactice
- aplicarea lor numind cazul copiilor cu dificultăți de învățare

Referatul - acest instrument permite o apreciere nuanțată a învățării și identificarea unor elemente de performanță individuală a elevului, care își au originea în motivația lui pentru activitatea desfășurată.

Se pot diferenția două tipuri de referate :

- referat de investigație științifică, bazată pe descrierea demersului unei activități desfășurate în clasă și pe analiza rezultatelor obținute

- referat bibliografic, bazat pe informarea documentară, bibliografică.

Caracteristicile esențiale ale referatului, sunt :

- pronunțat caracter formativ și creativ, reușind să înglobeze zone întinse de conținut
- profund caracter integrator, atât pentru procesele de învățare anterioare, cunoștințele disciplinare și interdisciplinare, cât și pentru metodologia informării și cercetării științifice, fiind astfel o modalitate de evaluare foarte sugestivă, precisă, intuitivă și predictivă

- permite abordarea unor domenii noi, ce reprezintă extinderi ale conținutului, în măsura în care tematica propusă este interesantă, justificată didactic și există resurse în abordarea ei

- se pot realiza conexiuni cu alte obiecte de învățământ și cu modalități de investigație transdisciplinare

- caracter sumativ, angrenând cunoștințe, priceperi, abilități și atitudini diverse, constituite pe parcursul unei perioade mai îndelungate de învățare

- relevă motivația intrinsecă de învățare sau documentare, a unor elevi față de a amănunțităii elevilor, care se pregătesc pe baza unor factori exteriori lor

- se pot exercita în mod organizat activități de cercetare bibliografică independentă, care sunt utile în formarea ulterioară și în educația permanentă

Referatul se poate utiliza în demersul didactic, atât pentru evaluarea continuă, pe parcursul unui semestru, cât și pentru evaluarea sumativă în cadrul unui model încadrat într-un portofoliu sau independent.

Investigația oferă posibilitatea elevului de a aplica în mod creativ cunoștințele însușite în situații noi și variate, pe parcursul unei ore sau a unei succesiuni de ore de curs. Această metodă presupune definirea unei sarcini de lucru cu instrucțiuni precise, înțelegerea acesteia de către elevi înainte de a trece la rezolvarea propriu-zisă, prin care elevul demonstrează și exersează totodată, o gamă largă de cunoștințe și capacități în contexte variate. Se poate formula și sub forma unor teme pentru acasă, dar definitivarea se va face în clasă, prin comentarea concluziilor.

Tema trebuie conturată și înțeleasă foarte precis în legătură cu :

- ordinea de rezolvare, de notare a observațiilor parțiale

- ordinea de prezentare a rezultatelor finale

Această metodă presupune parcurgerea cel puțin a următorilor pași :

- enunțarea sarcinii de lucru (de către profesor)

- identificarea modalităților prin care se pot obține datele/informațiile necesare (de către elev, dar și cu îndrumarea profesorului)

- strângerea datelor/informațiilor (de către elev)

- stabilirea strategiei de utilizare a datelor/informațiilor (de către elev cu îndrumarea profesorului)

- scrierea unui raport privind rezultatele investigației (de către elev)

Evaluarea investigației se face pe baza unei scheme de notare, care va cuprinde măsurarea separată a următoarelor elemente importante :

- strategia de rezolvare
- aplicarea cunoștințelor, principiilor, regulilor
- acuratețea înregistrării și prelucrării datelor
- claritatea argumentării și forma prezentării
- inventarierea produselor realizate
- atitudinea elevilor în fața cerințelor
- dezvoltarea unor deprinderi de lucru în grup/individual

Prin calitățile personale ale elevului, pe care investigația le pune în valoare, se pot enumera :

- creativitatea și inițiativa
- cooperarea și participarea la lucru în echipă
- constanța și concentrarea atenției
- perseverența
- flexibilitatea gândirii și deschiderea către noi idei

Și această metodă trebuie adoptată vârstei elevului și experienței lor intelectuale.

Proiectul constituie o metodă complexă de evaluare individuală sau de grup, recomandată pentru evaluarea sumativă. Subiectul este stabilit de către profesor, dar după ce se obișnuiesc cu acest tip de activitate, elevii înșiși vor putea propune subiectele.

Este obligatoriu ca elevii să dispună de anumite precondiții :

- să prezinte un anumit interes pentru subiectul respectiv
- să cunoască dinainte unde își vor găsi subiectul respectiv
- să cunoască dinainte unde își vor găsi resursele materiale
- să fie răbdători în a crea un produs de care să fie mandri
- să nu aleagă subiectul din cărți foarte vechi sau să urmeze rutina din clasă

Realizarea Proiectului presupune parcurgerea cel puțin a următorilor pași :

- enunțarea sarcinii de lucru
- repartizarea responsabilităților în cadrul grupului
- colectarea datelor, a materialelor
- realizarea produsului
- prezentarea

Capacitățile care se evaluează în timpul realizării proiectului, pot fi:

- capacitatea de a observa și de a alege metodele de lucru
- capacitatea de a măsura și de a compara produsele (rezultatele)
- capacitatea de a utiliza corespunzător bibliografia
- capacitatea de a manevra informația și de a utiliza cunoștințe
- capacitatea de a raționa și de a utiliza proceduri simple
- capacitatea de a sintetiza și de a organiza materialul
- capacitatea de a realiza un produs.

Proiectul poate avea o conotație practică, constructivă, creativă. El se poate derula într-o perioadă mai mare de timp, pe secvențe determinate dinainte sau structurate circumstanțial.

Criterii de evaluare pentru produsul final :

- validitate
- elaborare și structurare
- creativitate
- calitatea materialului utilizat

Criterii de evaluare pentru proces :

- raportare la tema proiectului
- documentare
- lucru în echipă (distribuirea și asumarea adecvată a sarcinilor)
- calitatea rezultatelor (valorificarea în practică, aplicabilitate)

Portofoliul se prezintă ca o metodă de evaluare complexă, longitudinală, proiectată într-o secvență mai lungă de timp, care oferă posibilitatea de a se emite o judecată de valoare, bazată pe un ansamblu de rezultate.

Structura, elementele componente obligatorii și criteriile de evaluare sunt stabilite de către profesor. La momentul potrivit, profesorul va prezenta elevilor un model de portofoliu comparabil cu vârsta acestora, conținând elemente asemănătoare cu cele propuse ca temă, criterii de apreciere formulate clar și caracteristică valorică a diferitelor elemente.

Portofoliul poate conține:

- lucrări scrise
- teste
- chestionare
- compuneri
- fișe
- proiecte
- informații despre activitățile extrașcolare la care elevul a participat

Autoevaluarea - formele existente își găsesc o binevenită completare în evaluarea de sine, în efortul de autoevaluare al fiecărui elev (dar și al profesorului).

Autoevaluarea este posibilă și necesară întrucât servește cunoașterii de sine (autocunoașterii) și dezvoltării conștiinței de sine (autoconștiinței), două aspecte esențiale ale subiectului, care se unesc și funcționează în Eul concret. Și astfel, cu timpul, autoevaluarea va da posibilitatea fiecăruia să descopere sensul propriei valori.

Autoevaluare presupune:

- prezentarea sarcinii de lucru, a obiectivelor curriculare și de evaluare pe care trebuie să le atingă elevii
- încurajarea elevilor pentru a-și pune întrebări legate de modul de rezolvare a unei sarcini de lucru
- încurajarea evaluării în cadrul grupului sau al clasei
- completarea la sfârșitul unei sarcini de lucru importante a unui chestionar (Anexa 5).

O problemă deosebit de importantă este aceea a utilității pe care o dăm informațiilor culese astfel obținute în urma autoevaluării. Pentru a căpăta o semnificație reală, servind formării elevului, ele trebuie integrate și valorificate prin modalități diverse :

- comparate cu alte informații obținute de către profesor prin intermediul altor metode complementare
- inserate în portofoliul elevului
- prezentate periodic părinților, alături de alte informații pentru a oferi o imagine cât mai completă asupra evoluției elevului

Metoda are efect numai dacă este folosită în mod constant : este important însă ca elevul să nu o perceapă ca pe o imixtiune în intimitatea sa, ci ca pe o modalitate utilă de autocunoaștere.

Toate aceste metode complementare (moderne) de evaluare asigură o alternativă la formulele tradiționale, oferind opțiuni metodologice și instrumentale care îmbogățesc practica evaluativă.

ELABORAREA PROBEI DE EVALUARE.

Denumirea de test docimologic, se atribuie testelor care îndeplinesc o funcție docimologica, adică de examinare și notare.

Testul de evaluare didactică se constituie ca o probă complexă formulată dintr-un ansamblu de itemi, care în urma aplicării oferă informații pertinente referitoare la modul de realizare a obiectivelor didactice, la progresul școlar etc.

Testul docimologic prezintă următoarele avantaje:

- are un grad mare de obiectivitate;
- prezintă regurozitate în măsurarea didactică și în aprecierea modului de rezolvare a problemelor continute;

- permit obținerea de rezultate multiple

- se pot construi relativ ușor

- dezvoltă capacitatea de autoevaluare la elevi

Testul docimologic are următoarele componente:

- obiectivele didactice stabilite în corelație cu conținuturile de învățământ
- conținuturile itemilor

- rezolvările itemilor și modul de acordare a punctajelor
- performanța maximă specifică, care reprezintă nivelul comportamental maxim ce poate fi atins de elev;

- performanța minimă admisă

Elementele din care se compune un instrument de evaluare, enunțuri, întrebări simple sau structurate, probleme, exerciții de orice tip poartă numele de *itemi*.

Există în teoria și practica evaluării mai multe criterii de clasificare a itemilor, dintre care cel mai des utilizat este acela al gradului de obiectivitate oferit de corectare. În funcție de acest criteriu, itemii pot fi clasificați în trei categorii :

- itemi obiectivi
- itemi semiobiectivi
- itemi subiectivi (cu răspuns deschis)

Itemi obiectivi, caracterizați prin :

- asigrarea obiectivității în evaluare și notare
- fidelitate ridicată
- permit un feed-back rapid
- capacitatea de a testa un număr mare de elemente de conținut

Itemi cu alegere dublă, presupun alegerea răspunsului corect din două variante posibile, de tipul : adevărat-fals, corect-incorect, da-nu, fapt-opinie, cauză-efect etc.

Avantaje :

- obiectivitate
- eficiență (pot acoperi un număr mare de obiective și de conținuturi într-un timp relativ scurt de testare)

- ușurință în notare

Limite :

- nu pot evalua creativitatea și nici capacitatea de sinteză
- pot fi rezolvați relativ ușor prin „ghicirea”, răspunsului (șansa de 50%)
- utilizarea frecventă poate produce un efect negativ asupra învățării

Itemi cu alegere multiplă - acest item este format dintr-un enunț (premisă) urmat de un număr de opțiuni din care elevul trebuie să aleagă soluția corectă .

Avantaje :

- obiectivitate și fidelitate mare
- eficiență
- ușurință de notare
- posibilitate redusă de „ghicire”, a răspunsului

Limite :

- nu pot evalua creativitatea și capacitatea de sinteză

Itemii de asociere -acest item, presupune stabilirea unor corespondențe, asocieri între elementele distribuite pe două coloane : pe una, premisele, iar pe cealaltă soluțiile.

Avantaje :

- obiectivitate și fidelitate mare
- eficiență
- ușurință în notare

Limite :

- nu pot măsura rezultate ale învățării situate la niveluri cognitive superioare precum analiza și sinteza

- utilizarea frecventă poate produce un efect negativ asupra învățării

În realizarea itemilor de asociere tip pereche, pentru a evita ghicirea soluțiilor prin eliminare, numărul acestora trebuie să fie mai mare decât al premiselor.

Itemii semiobiectivi, caracterizați prin:

- pot testa o gamă largă de capacități intelectuale
- plasează elevul într-o situație cognitivă cu un grad de complexitate ridicat
- permit utilizarea unor materiale auxiliare

Itemii cu răspuns scurt/de completare - acest tip de item solicită elevul să formuleze un răspuns scurt, să completeze o afirmație în așa fel încât aceasta să dobândească sens și valoare de adevăr.

Avantaje:

- validitate și aplicativitate mare
- evaluează atât capacitățile cognitive inferioare, precum cunoașterea și înțelegerea, cât și medii, precum aplicarea
- pot acoperi o arie amplă de conținuturi cu ajutorul unui număr relativ de itemi

Limite:

- elaborarea răspunsului nu solicită dezvoltarea unor capacități cognitive complexe precum analiza, sinteza și rezolvarea de probleme

În realizarea itemilor cu răspuns scurt, răspunsurile solicitate trebuie să fie relevante pentru evaluarea unei abilități.

Itemii de completare - sunt de fapt o variantă mai „pretențioasă”, a itemilor cu răspuns scurt. Ei solicită producerea unui răspuns al cărui rol este să întregească un enunț lacunar sau incomplet.

Avantaje:

- validitate și aplicabilitate mare, evaluează atât capacitățile cognitive inferioare (cunoaștere și înțelegerea) cât și medii precum aplicarea
- pot acoperi o arie amplă de conținuturi

Limite:

- elaborarea răspunsului nu solicită dezvoltarea unor capacități cognitive complexe precum analiza, sinteza, rezolvarea de probleme.

În realizarea itemilor de completare, formulările prea ample ale cerințelor sunt de evitat.

Întrebări structurate - sunt itemi care conțin mai multe sarcini de lucru și care fac trecerea de la itemii obiectivi la itemii subiectivi.

Este vorba de un anumit număr de aplicații având ca punct de plecare același material-suport (un text, o hartă, o ilustrație).

Avantaje:

- permit utilizarea unor materiale suport stimulative
- oferă posibilitatea testării unei game largi de abilități
- se pot realiza cerințe variate ca și grad de dificultate

Limite:

- este dificil de apreciat gradul de dificultate al cerințelor
- schema de notare este mai dificil de realizat, deoarece ea trebuie să aibă în vedere o varietate de modalități de exprimare a soluțiilor

În realizarea întrebărilor structurate, materialul-suport trebuie să fie adecvat nivelului de înțelegere al elevului.

Itemii subiectivi - caracteristici generale:

- permit evaluarea unor rezultate complexe ale învățării, abilități de tip analiză, argumentare, sinteză

- corectarea și notarea nu prezintă un grad mare de obiectivitate
- sunt proiectați și utilizați pentru obiective și situații de evaluare în care interesează în mod deosebit demersul subiectului în producerea unui răspuns, nu întotdeauna unul singur posibil și corect.

Eseul structurat este o compunere ce tratează o anumită temă, indicată în cerință. Tema la rândul ei presupune un număr variabil de cerințe, ce vor fi dezvoltate în cuprinsul eseului. Ordinea integrării cerințelor nu este obligatorie, eseul structural vizând atât cunoștințele punctuale ale elevului, cât și creativitatea și originalitatea.

Avantaje:

- proiectarea necesită un timp relativ redus
- nu necesită auxiliare

Limite:

- acoperă o arie mică de conținuturi, deși timpul necesar pentru elaborarea răspunsului este în general mare
- schema de notare este greu de realizat

Schema de notare trebuie realizată în relație cu instrucțiunile privind rezolvarea.

Eseul liber este o compunere în care se indică tema ce va fi tratată, elevul fiind cel ce decide asupra parcursului, așadar asupra aspectelor pe care este necesar să insiste, precum și asupra ordinii în care acestea vor fi integrate în cuprinsul textului.

Avantaje:

- proiectarea necesită un timp redus
- nu necesită materiale auxiliare

Limite:

- acoperă o arie mică de conținuturi
- necesită mult timp pentru evaluare
- fidelitatea este scăzută

Utilizarea lui încurajează activitățile creatoare și critice, precum argumentarea unor opinii, analiza situațiilor complexe. În realizarea eseului liber, alegerea temei trebuie realizată în funcție de obiectivul de evaluare și în paralel cu schema de notare.

Rezolvarea de probleme acest tip de item se referă la o situație-problemă, sarcină de lucru în care elevul se confruntă, în general, cu un caz pentru care nu există o soluție învățată anterior, o unică soluție. Scopul este de a pune elevul să-și folosească cunoștințele și deprinderile însușite la obiectul respectiv, dar nu numai, pentru a formula o posibilă soluție a problemei.

Avantaje:

- poate fi utilizată în cadrul oricărei discipline
- permite folosirea de materiale-suport
- oferă posibilitatea testării unei game largi de abilități
- stimulează gândirea critică

Limite:

- schema de notare este mai dificil de realizat, deoarece există o varietate de modalități de exprimare a soluțiilor

- necesită mult timp pentru evaluare

În realizarea rezolvărilor de probleme- situația-problemă trebuie să fie în concordanță cu vârsta și nivelul de pregătire al elevului, iar formularea cerințelor să fie adecvată obiectivului de evaluare.

FACTORI PERTURBATORI/ERORI DE EVALUARE SCOLARA

În aprecierea și notare există o serie de distorsiuni datorită unor efecte perturbatoare sau factorilor de personalitate care tin atât de profesor cât și de elev. Evaluarea defectuoasă poate cunoaște mai multe ipostaze:

- *notarea strategică* – practică la începutul activității pentru a ține elevii sub control, sub amenințarea notelor slabe sau a nepromovării;
- *notarea sancțiune* – care nu are nimic de-a face cu achizițiile sau performanțele elevilor ci cu anumite atitudini considerate neacceptabile;
- *notarea etichetă* – prin notarea pe termen lung după aceleași păreri favorabile/nefavorabile, sau în concordanță cu celelalte note ale elevului.

Cei mai mulți factori perturbatori privesc activitatea profesorului. Situațiile cel mai frecvent întâlnite sunt:

- *Efectul „Halo”*. Profesorul realizează aprecierea elevilor prin prisma unei evaluări inițiale și prin generalizarea notării la toate disciplinele. În virtutea judecării anticipative profesorul nu mai remarcă progresele sau partile pozitive ale elevului slab, după cum nici minusurile celui bun. O altă formă a efectului halo este eroarea de generozitate care se rasfrânge asupra unui colectiv atunci când nu se dorește patarea onorii clasei, sau școlii și profesorii manifestă o indulgență nejustificată. O altă formă este efectul de blândete asupra persoanelor cunoscute și de severitate asupra noilor veniți. Pentru a corecta aceste tendințe școala poate recurge la anonimul probelor scrise sau la recurgerea la corectori de la alte școli.

- *Efectul de ancorare*. Constă în supraevaluarea unor rezultate deoarece pun în lumină elemente neașteptate, mai puțin frecvente, care vor constitui baza unor noi grile de corectare a răspunsurilor.

- *Efectul Pygmalion*. Anticipațiile sau predicțiile profesorului asupra performanțelor elevilor sfârșesc prin a se produce/adeveri, datorită influențării conștiinței sau inconștientului a comportamentului

elevilor. Încrederea în posibilitățile elevilor și încrederea în reușita lor constituie un puternic factor motivational, care sfârșește prin creșterea performanțelor acestora.

- *Stilul personal al evaluatorului.* Fiecare profesor are propria sa grila de apreciere, fie bazată pe reproducere cantitativă, fie pe originalitate. Alții notează mai generos, alții mai exigent, alții preferă notele de mijloc. Unii consideră nota o modalitate de încurajare, alții de constrângere. O consecință neplăcută a efectului apare atunci când elevii aflați în competiție sunt evaluați cu grade de exigență diferite.

- *Efectul tendinței centrale.* Apare mai ales în cazul profesorilor începători care din dorința de a nu greși sau subaprecia elevii acordă note în jurul valorilor medii.

- *Efectul de similaritate.* Apare atunci când profesorul se ia drept reper pe el însuși. De exemplu, profesorii care au experiența de fosti „premianti” sau au copii cu rezultate excelente, vor avea tendința de a fi mai severi și invers.

- *Efectul de contrast.* Apare atunci când un elev primește o notă mai bună sau mai slabă datorită comparației cu rezultatul anterior. După o notă slabă un rezultat bun va părea și mai bun, sau după un candidat foarte bun, următorul care este mediocru va părea mult mai slab.

- *Efectul de ordine.* Se referă la inerția aprecierii (notarea concomitentă cu aceeași notă) deși între răspunsuri există diferențe calitative. Se datorează mai ales factorilor ca oboseala, indispoziția, lipsa de interes etc.

- *Eroarea logică.* Se referă la înlocuirea parametrilor de performanță urmăriti cu alți factori de considerație, care în realitate sunt elemente secundare, cum ar fi efortul depus pentru a ajunge la rezultat, conștiințiozitatea, acuratețea stilului sau sistematicitatea expunerii etc. deși uneori acest efect se justifică, el nu trebuie să devină o regulă, deoarece crește riscul de subiectivitate în notare.

Simpla constientizare a acestor efecte și dorința de creștere a obiectivității notării sunt în măsură să diminueze efectele perturbatoare asupra notării, să crească încrederea elevilor în obiectivitatea și buna credință a evaluatorului, să crească prestigiul profesorului și instituției școlare.

O altă controversă este legată de „pedagogia curbei lui Gauss” sau de stilurile de notare/apreciere a rezultatelor pe care le promovează profesorii. Acestea pot fi grupate în trei categorii: stilul sever, stilul generos și stilul moderat.

a) *Stilul sever* apare atunci când profesorul pune mai mult de jumătate din note sub nota de trecere sau la limita acesteia.

În general, pedagogii consideră că severitatea excesivă demotivează elevii fapt care este de natură să reducă performanța școlară în loc să o crească. De aceea, acest stil de notare trebuie evitat.

b) *Stilul generos* este situația inversă a celei de mai sus. Conform acestui model majoritatea notelor (60% și peste) sunt situate peste nota de trecere.

Acest tip de evaluare are o funcție preponderent motivatională, punând accent pe toate posibilitățile intelectuale ale școlarului și bazându-se și pe sprijinul părinților pentru a obține cele mai bune rezultate de la toți elevii.

c) *Stilul moderat sau pedagogia „curbei lui Gauss”*, reprezintă un curent bazat pe rezultate statistice, pedagogia practică dar și pe teoria „învățării depline”, potrivit căreia 80% din populația școlară sunt capabili să-și însușească materia din programe dacă dispun de timpul necesar iar distribuția notelor se înscrie aproximativ în modelul gaussian 60. Potrivit acestui model, factorul motivational este asigurat prin diferențierea notării, iar reușita școlară obținută printr-un cumul de factori. Practica didactică nu reușește totdeauna să diferențieze elevii în mod obiectiv, de aceea învățământul frontal trebuie completat cu cel diferențiat. Chiar dacă distribuția inițială a aptitudinilor elevilor poate fi reflectată în curba lui Gauss, evoluția lor până la finalul procesului de instruire rămâne o necunoscută asupra căreia profesorii trebuie să se aplece fără prejudecăți sau modele prestabilite, în ultima instanță de maiestria și dedicația lor depinzând performanțele școlare.

Practica docimologică scoate în evidență numeroase disfuncții și dificultăți în evaluarea corectă și obiectivă a rezultatelor școlare. Dintre cauzele care generează distorsiuni subiective în evaluare, amintim:

- alegerea defectuoasă a metodelor și strategiilor de evaluare în raport cu obiectul evaluării (ceea ce se evaluează) sau cu obiectivele evaluării (ce se dorește să se realizeze)

- unele particularități ale relației dintre profesor și elevi, cu componentele ei afectiv-titudinale

- influențe datorate contextului pedagogic în care se efectuează evaluarea (nivelul general al clasei, politica școlii în materie de evaluare, salvagardarea „imaginii” școlii, etc.)

Soluția ar consta nu dintr-o desubiectivizare a evaluării (ceea ce nu este nici posibil, nici de dorit), ci dintr-o ancorare responsabilă în actul evaluativ, realizând optimizare între obiectivitate și subiectivitate (a profesorului, dar și a elevului), eliminând ceea ce îndeobște este eroare, deviere grosolană de la normele deontologice.

Distorsiunile în notare apar și prin implicarea factorilor de personalitate, atât cei care țin de profesor, cât și cei care țin de elevi. Starea de moment, oboseala și factorii accidentali pot favoriza, de asemenea, apariția unor erori în evaluare. Nu mai puțin prezent este stilul didactic deficitar (din nepricepere, necunoaștere, lipsă de experiență, rea-voință) care îl poate caracteriza pe profesor.